

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

24 octombrie 2013*

„Asigurare obligatorie de răspundere civilă pentru pagubele produse de autovehicule — Directiva 72/166/CEE — Articolul 3 alineatul (1) — Directiva 90/232/CEE — Articolul 1 — Accident rutier — Decesul părinților solicitantului minor — Drept la despăgubire al copilului — Prejudiciu moral — Despăgubire — Acoperire prin asigurarea obligatorie”

În cauza C-277/12,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Augstākās tiesas Senāts (Letonia), prin decizia din 16 mai 2012, primită de Curte la 1 iunie 2012, în procedura

Vitālijs Drozdovs

împotriva

Baltikums AAS,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din doamna R. Silva de Lapuerta, președinte de cameră, și domnii J. L. da Cruz Vilaça, G. Arestis, J.-C. Bonichot și A. Arabadjiev (raportor), judecători,

avocat general: domnul N. Jääskinen,

grefier: domnul M. Aleksejev, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 20 martie 2013,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru domnul Drozdovs, de N. Fridmane, avokāte;
- pentru Baltikums AAS, de G. Radiloveca, avokāte;
- pentru guvernul leton, de A. Nikolajeva și de I. Kalniņš, în calitate de agenți;
- pentru guvernul german, de F. Wannek și de T. Henze, în calitate de agenți;
- pentru guvernul lituanian, de R. Janeckaitė, de A. Svinkūnaitė și de D. Kriaučiūnas, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: letona.

— pentru Comisia Europeană, de A. Sauka și de K.-P. Wojcik, în calitate de agenți,
după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 11 iulie 2013,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 3 alineatul (1) din Directiva 72/166/CEE a Consiliului din 24 aprilie 1972 privind apropierea legislațiilor statelor membre cu privire la asigurarea de răspundere civilă auto și introducerea obligației de asigurare a acestei răspunderi (JO L 103, p. 1, Ediție specială, 06/vol. 1, p. 10, denumită în continuare „Prima directivă”), precum și a articolului 1 alineatele (1) și (2) din A doua directivă 84/5/CEE a Consiliului din 30 decembrie 1983 privind apropierea legislațiilor statelor membre privind asigurarea de răspundere civilă pentru pagubele produse de autovehicule (JO 1984, L 8, p. 17, Ediție specială, 06/vol. 1, p. 104, denumită în continuare „A doua directivă”).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între domnul Drozdovs, reprezentat de doamna Balakireva, pe de o parte, și Baltikums AAS (denumită în continuare „Baltikums”), societate de asigurări, pe de altă parte, având ca obiect despăgubirea de către aceasta din urmă, în temeiul răspunderii civile pentru pagubele produse de autovehicule, a prejudiciului moral suferit de domnul Drozdovs ca urmare a decesului părinților săi într-un accident rutier.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Articolul 1 din Prima directivă prevede:

„În sensul prezentei directive:

[...]

2. «parte vătămată» înseamnă orice persoană îndreptățită să primească o despăgubire pentru orice pagubă sau vătămare provocată de vehicule;

[...]”

- 4 Articolul 3 alineatul (1) din Prima directivă prevede:

„[...] fiecare stat membru ia toate măsurile necesare pentru a se asigura ca răspunderea civilă pentru pagubele produse de vehiculele care provin în mod obișnuit de pe teritoriul lor să fie acoperită de asigurare. Aceste măsuri stabilesc aria răspunderii civile acoperite de asigurare, precum și termenii și condițiile asigurării.”

- 5 Articolul 1 alineatele (1) și (2) din A doua directivă prevede:

„(1) Asigurarea prevăzută la articolul 3 alineatul (1) din [Prima directivă] acoperă obligatoriu pagubele materiale și vătămarea corporală.

(2) Fără a aduce atingere garanțiilor superioare pe care statele membre le pot stabili, fiecare stat membru trebuie să impună ca valorile pentru care această asigurare este obligatorie să se ridice la minimum:

- 350 000 [de euro] pentru vătămare corporală, atunci când nu există decât o singură victimă; atunci când există mai multe victime în cazul unei singure cereri de despăgubire, această valoare se înmulțește cu numărul victimelor;
- 100 000 [de euro] pentru pagube materiale pentru fiecare cerere de despăgubire, indiferent de numărul victimelor.

Statele membre pot prevedea, în locul valorilor minime precedente, o sumă minimă de 500 000 [de euro] pentru vătămare corporală în cazul în care există mai multe victime la o singură cerere de despăgubire sau, în caz de vătămare corporală și pagube materiale, o sumă globală de minimum 600 000 [de euro] pentru fiecare cerere de despăgubire, oricare ar fi numărul victimelor sau natura pagubelor.”

- 6 Articolul 1 primul paragraf din A treia directivă 90/232/CEE a Consiliului din 14 mai 1990 privind armonizarea legislației statelor membre referitoare la asigurarea de răspundere civilă pentru pagubele produse de autovehicule (JO L 129, p. 33, Ediție specială, 06/vol. 1, p. 240, denumită în continuare „A treia directivă”), prevede că „asigurarea menționată la articolul 3 alineatul (1) din [Prima directivă] acoperă răspunderea pentru vătămarea corporală a tuturor pasagerilor, alții decât conducătorul auto, ce rezultă ca urmare a utilizării unui vehicul”.

Dreptul leton

- 7 Articolul 15 din Legea privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru proprietarii de autovehicule [Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likums, *Latvijas Vēstnesis*, 2004, nr. 65 (3013)], în versiunea în vigoare la data faptelor din litigiul principal (denumită în continuare „Legea OCTA”), intitulat „Limita răspunderii asigurătorului”, prevedea:

„(1) La producerea unui eveniment asigurat, asigurătorul cu care proprietarul vehiculului care a cauzat daunele a încheiat asigurarea de răspundere civilă [...] acoperă daunele pentru o valoare care nu depășește limita stabilită a răspunderii asigurătorului:

- 1) cu titlu de despăgubire pentru daune personale: până la 250 000 de lats [letoni (LVL)] pentru fiecare persoană vătămată;
- 2) cu titlu de despăgubire pentru daune materiale: până la 70 000 [LVL], indiferent de numărul de victime terțe.

(2) Terții au dreptul la despăgubire pentru daunele care nu fac obiectul despăgubirii în conformitate cu prezenta lege sau care depășesc limita răspunderii asigurătorului, în conformitate cu procedurile stabilite de lege.”

- 8 Articolul 19 din Legea OCTA, intitulat „Prejudiciile cauzate persoanelor”, enunța:

„(1) Prejudiciile materiale cauzate victimelor cu ocazia accidentelor rutiere sunt:

- 1) costul tratamentului medical;
- 2) incapacitatea de muncă temporară;

3) incapacitatea de muncă definitivă;

4) decesul.

(2) Prejudiciile morale sunt prejudicii legate de durerea și de suferința psihologică, și anume:

1) traumatismul fizic suferit de victimă;

2) mutilarea sau invaliditatea victimei;

3) decesul susținătorului economic al familiei, al persoanei dependente sau al soțului;

4) invaliditatea de gradul 1 a susținătorului economic al familiei, a persoanei dependente sau a soțului.

(3) Valoarea despăgubirii întemeiate pe asigurare, precum și modalitățile de calcul al acesteia în ceea ce privește daunele materiale și nemateriale sunt stabilite de Consiliul de Miniștri.”

9 Articolul 23 din Legea OCTA, intitulat „Prejudicii legate de decesul victimei”, prevedea:

„(1) Au dreptul la o despăgubire întemeiată pe asigurare în cazul decesului susținătorului economic al familiei:

1) copiii, chiar adoptați:

a) până la majoratul acestora,

[...]”

10 Articolul 5 din Codul civil (*Civillikums, Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1993, nr. 1), în versiunea sa în vigoare la data faptelor din cauza principală (denumit în continuare „Codul civil”), prevedea:

„Atunci când soluționează un litigiu pe considerente de echitate sau strict în temeiul legii, instanța se pronunță potrivit principiilor generale de drept.”

11 Articolul 1635 din Codul civil prevedea:

„Orice prejudiciu ilicit, și anume orice acțiune ilicită, îi conferă celui care a fost victima acestuia dreptul de a solicita o reparare din partea autorului respectivei acțiuni, în măsura în care acțiunea îi poate fi imputată.”

12 Articolul 2347 din Codul civil prevedea:

„Dacă o persoană cauzează printr-o acțiune care îi este imputabilă și care este ilicită o vătămare corporală unei alte persoane, aceasta trebuie să o despăgubească pe această altă persoană pentru cheltuielile medicale și, potrivit aprecierii instanței, pentru pierderea eventuală de venituri.

Persoana care desfășoară o activitate deosebit de periculoasă pentru mediul său (transport, industrie, lucrări de construcții, substanțe periculoase etc.) este obligată să repare prejudiciile rezultate din acest caracter periculos dacă nu poate demonstra că prejudiciul a fost cauzat de un caz de forță majoră, de culpa victimei sau de o neglijență gravă. În cazul în care proprietarul, deținătorul sau utilizatorul nu mai are controlul sursei de pericol, fără ca acest fapt să fie consecința propriei culpe, ca urmare a acțiunii ilicite a altei persoane, acesta este răspunzător pentru prejudiciul cauzat. În cazul în care

deținătorul (proprietar, posesor, utilizator) a acționat deopotrivă într-un mod nejustificat, este posibil să se angajeze răspunderea pentru prejudiciul cauzat atât a persoanei care a utilizat obiectul, sursă de pericol ridicat, cât și a deținătorului acestuia, în funcție de gradul de culpă a fiecăruia.”

- 13 Potrivit articolului 22 din Codul de procedură penală [Kriminālprocesa likums, *Latvijas Vēstnesis*, 2005, nr. 74 (3232)], intitulat „Dreptul la despăgubire pentru prejudiciul suferit”:

„Dreptul de a solicita și de a obține în instanță o reparare morală și materială este garantat persoanei care a suferit o daună ca urmare a unui act ilegal, inclusiv prejudiciul moral, leziunile fizice și atingerile aduse bunurilor.”

- 14 Articolele 7 și 10 din Decretul nr. 331 al Consiliului de Miniștri privind valoarea despăgubirilor pentru daunele morale suferite de persoane și metodele de calcul al acestora (Noteikumi par apdrošināšanas atlīdzības apmēru un aprēķināšanas kārtību par personai nodarītajiem nemateriālajiem zaudējumiem) din 17 mai 2005 [*Latvijas Vēstnesis*, 2005, nr. 80 (3238), denumit în continuare „decretul”], prin care este pus în aplicare articolul 19 alineatul (3) din Legea OCTA, enunță:

„Articolul 7

Valoarea despăgubirii întemeiate pe asigurare pentru durerea și suferința psihologice cauzate de decesul susținătorului economic al familiei, al unei persoane aflate în întreținere sau al soțului este de 100 [LVL] pentru fiecare solicitant și persoană în sensul articolului 23 alineatul 1 din Legea privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru proprietarii de autovehicule.

[...]

Articolul 10

Valoarea totală a despăgubirilor întemeiate pe asigurare nu depășește 1 000 [LVL] pentru fiecare persoană vătămată într-un accident rutier, în situația în care au fost reparate toate daunele menționate la punctele 3, 6, 7 și 8.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 15 La 14 februarie 2006, părinții domnului Drozdovs au decedat într-un accident rutier survenit în Riga (Letonia). Prin urmare, domnul Drozdovs, născut la 25 august 1995, a fost plasat sub tutela bunicii sale, doamna Balakireva (denumită în continuare „tutore”).
- 16 Acest accident a fost cauzat de conducătorul auto al unui vehicul care era asigurat de Baltikums. Autorul accidentului menționat, care era sub influența alcoolului, care conducea cu viteză excesivă un vehicul în stare proastă din punct de vedere tehnic și care a efectuat, la momentul accidentului respectiv, o manevră de depășire periculoasă, a fost condamnat, printr-o sentință penală, la o pedeapsă cu închisoarea de șase ani și la suspendarea dreptului de a conduce un vehicul pentru o perioadă de cinci ani.
- 17 La 13 decembrie 2006, tutorele a informat Baltikums despre producerea evenimentului asigurat și i-a solicitat acesteia plata despăgubirilor prevăzute, printre care cea pentru prejudiciul moral care a fost evaluat la 200 000 LVL. La 29 ianuarie 2007, Baltikums a plătit, în temeiul articolului 7 din decret, o sumă de 200 LVL cu titlu de despăgubire pentru suferința psihologică a domnului Drozdovs, precum și, cu titlu de daune patrimoniale, o sumă de 4 497,47 LVL care nu este contestată.

- 18 La 13 septembrie 2007, tutorele a formulat o acțiune împotriva Baltikums prin care a solicitat plata unei despăgubiri de 200 000 LVL pentru prejudiciul moral suferit de domnul Drozdovs. Această acțiune, motivată prin faptul că decesul părinților domnului Drozdovs i-a cauzat acestuia suferințe psihologice ca urmare a vârstei sale fragede, era întemeiată pe articolul 15 alineatul (1) punctul 1, pe articolul 19 alineatul (2) punctul 3 și pe articolul 39 alineatele (1) și (6) din Legea OCTA, precum și pe articolul 1 alineatul (2) din A doua directivă.
- 19 Întrucât acțiunea menționată și apelul formulat de tutore au fost respinse, în special în temeiul articolului 7 din decret, acesta a formulat recurs în fața instanței de trimitere, solicitând anularea hotărârii pronunțate de instanța de apel și trimiterea cauzei spre rejudecare la această instanță.
- 20 Prin acest recurs, tutorele arată, printre altele, că instanța de apel a aplicat în mod eronat articolul 15 alineatul (1) punctul 1 din Legea OCTA, întrucât această dispoziție ar trebui interpretată în conformitate, în special, cu Prima directivă și cu A doua directivă. Or, ar reieși din această reglementare a Uniunii că un stat membru nu poate stabili limite de despăgubire inferioare valorilor minime prevăzute la articolul 1 din A doua directivă. Ar rezulta că articolul 7 din decret nu respectă limitele de despăgubire stabilite la articolul 15 alineatul (1) punctul 1 din Legea OCTA și de directivele menționate anterior.
- 21 Instanța de trimitere arată că articolul 1 din A doua directivă stabilește o garanție obligatorie pentru vătămările corporale și pentru daunele materiale, însă nu reglementează în mod expres prejudiciul moral cauzat persoanelor. În plus, Curtea ar fi recunoscut faptul că Prima directivă și A doua directivă nu urmăresc să armonizeze regimurile de răspundere civilă ale statelor membre astfel încât acestea din urmă rămân libere să determine regimul aplicabil accidentelor rutiere. S-ar putea concluziona de aici că directivele vizate nu privesc valoarea despăgubirii pentru prejudiciul moral cauzat persoanelor.
- 22 Cu toate acestea, instanța de trimitere consideră că se poate concluziona de asemenea că directivele menționate se opun reglementărilor statelor membre care stabilesc o limită maximă în cadrul unui regim de asigurare de răspundere civilă pentru pagubele produse de autovehicule. Astfel, finalitatea acestei asigurări ar fi de a despăgubi, cel puțin în parte, victimele accidentelor rutiere pentru prejudiciile care pot fi evaluate în mod obiectiv, în special pentru daunele cauzate bunurilor și persoanelor, inclusiv pentru prejudiciul moral.
- 23 În plus, Curtea ar fi statuat că directivele vizate interzic atât refuzul sau limitarea în mod disproporționat a despăgubirii pentru prejudiciile suferite de victimele accidentelor rutiere, cât și prevederea unor garanții maxime inferioare garanțiilor minime stabilite la articolul 1 alineatul (2) din A doua directivă.
- 24 Or, instanța de trimitere arată de asemenea că un sistem eficient de asigurare de răspundere civilă trebuie să urmărească concilierea diferitelor interese ale victimelor accidentelor rutiere, ale proprietarilor de autovehicule și ale societăților de asigurări ale acestora. Limite clare de despăgubire ar garanta victimelor despăgubirile prevăzute pentru prejudiciul suferit, ar limita primele de asigurare la sume rezonabile și ar permite societăților de asigurări să beneficieze de un venit.
- 25 Instanța de trimitere precizează că legiuitorul național a limitat despăgubirea întemeiată pe asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru pagubele produse de autovehicule prin stabilirea de plafoane și că acesta a delegat guvernului sarcina de a stabili normele privind valoarea și modul de calcul ale despăgubirii întemeiate pe asigurare în ceea ce privește prejudiciile nepatrimoniale cauzate persoanelor. Or, în opinia sa, aceste norme limitează în mod disproporționat dreptul la o despăgubire întemeiată pe respectiva asigurare, în special prin acordarea unei despăgubiri „derizorii” de 100 LVL prevăzută pentru suferința psihologică cauzată de decesul susținătorului economic al persoanei în cauză.

26 În aceste împrejurări, Augstākās tiesas Senāts a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

- „1) Despăgubirea pentru prejudiciul moral este inclusă în despăgubirea obligatorie pentru vătămări corporale prevăzută la articolul 3 din [Prima directivă] și [la articolul 1 alineatul (2)] din [A doua directivă]?
- 2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, articolul 3 din [Prima directivă] și [articolul 1 alineatul (2)] din [A doua directivă] trebuie interpretate în sensul că aceste dispoziții se opun unei dispoziții a unui stat membru prin care este limitată valoarea maximă a despăgubirii pentru prejudiciul nematerial (moral) prin stabilirea unei limite care este considerabil inferioară limitei prevăzute pentru răspunderea asigurătorului de directive și de reglementarea națională?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

- 27 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 3 alineatul (1) din Prima directivă și articolul 1 alineatul (2) din A doua directivă trebuie interpretate în sensul că asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru pagubele produse de autovehicule trebuie să acopere despăgubirea pentru prejudiciile morale suferite de persoanele apropiate victimelor decedate într-un accident rutier.
- 28 Trebuie amintit că din preambulul Primei directive și din al celei de A doua directive reiese că acestea urmăresc, pe de o parte, să asigure libera circulație atât a vehiculelor care provin în mod obișnuit de pe teritoriul Uniunii Europene, cât și a persoanelor aflate la bordul acestora și, pe de altă parte, să garanteze că victimele accidentelor de circulație cauzate de aceste vehicule vor beneficia de un tratament comparabil, indiferent de locul de pe teritoriul Uniunii în care s-a produs accidentul (Hotărârea din 23 octombrie 2012, Marques Almeida, C-300/10, punctul 26 și jurisprudența citată).
- 29 Prima directivă, astfel cum a fost precizată și completată prin A doua directivă și prin A treia directivă, impune, așadar, statelor membre să garanteze că răspunderea civilă pentru pagubele produse de autovehiculele care provin în mod obișnuit de pe teritoriul lor este acoperită de o asigurare și indică, printre altele, categoriile de daune și terții victime care trebuie să beneficieze de această asigurare (Hotărârea Marques Almeida, citată anterior, punctul 27 și jurisprudența citată).
- 30 Trebuie să se amintească totuși că obligația de acoperire de asigurarea de răspundere civilă a pagubelor produse de autovehicule unor terți este distinctă de întinderea despăgubirii pentru aceste pagube în temeiul răspunderii civile a asiguratului. Astfel, în timp ce prima este definită și garantată de reglementarea Uniunii, cea de a doua este reglementată, în esență, de dreptul național (Hotărârea Marques Almeida, citată anterior, punctul 28 și jurisprudența citată).
- 31 În această privință, Curtea s-a pronunțat deja în sensul că din obiectul Primei directive, al celei de A doua directive și al celei de A treia directive, precum și din cuprinsul lor rezultă că acestea nu urmăresc să armonizeze regimurile de răspundere civilă ale statelor membre și că, în stadiul actual al dreptului Uniunii, acestea din urmă rămân libere să determine regimul de răspundere civilă aplicabil accidentelor rezultate din circulația autovehiculelor (Hotărârea Marques Almeida, citată anterior, punctul 29 și jurisprudența citată).

- 32 În consecință și având în vedere în special articolul 1 punctul 2 din Prima directivă, în stadiul actual al dreptului Uniunii, statele membre rămân, în principiu, libere să determine, în cadrul regimurilor interne de răspundere civilă, în special daunele cauzate de autovehicule care trebuie reparate, întinderea despăgubirii pentru aceste daune și persoanele care au dreptul la respectiva reparație.
- 33 Cu toate acestea, Curtea a precizat că statele membre trebuie să își exercite competențele în acest domeniu cu respectarea dreptului Uniunii și că dispozițiile naționale care reglementează despăgubirea pentru accidentele care rezultă din circulația vehiculelor nu pot priva Prima directivă, A doua directivă și A treia directivă de efectul lor util (Hotărârea Marques Almeida, citată anterior, punctul 31 și jurisprudența citată).
- 34 În ceea ce privește acoperirea de asigurarea obligatorie a pagubelor produse de autovehicule care trebuie reparate potrivit dreptului național al răspunderii civile, articolul 3 alineatul (1) a doua teză din Prima directivă lăsa, desigur, astfel cum a arătat guvernul german, statelor membre sarcina de a stabili daunele acoperite, precum și termenii și condițiile asigurării obligatorii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 28 martie 1996, Ruiz Bernáldez, C-129/94, Rec., p. I-1829, punctul 15).
- 35 Cu toate acestea, tocmai pentru a reduce deosebirile dintre legislațiile statelor membre privind întinderea obligației de asigurare, articolul 1 din A doua directivă impune, în materia răspunderii civile, ca asigurarea să acopere în mod obligatoriu daunele materiale și vătămările corporale până la concurența unor sume determinate. Articolul 1 din A treia directivă a extins această obligație la acoperirea vătămărilor corporale cauzate pasagerilor, alții decât conducătorul auto (Hotărârea Ruiz Bernáldez, citată anterior, punctul 16).
- 36 Astfel, statele membre sunt obligate să garanteze că răspunderea civilă pentru accidentele rezultate din circulația vehiculelor aplicabilă potrivit dreptului lor național este acoperită printr-o asigurare conformă cu dispozițiile Primei directive, ale celei de A doua directive și ale celei de A treia directive (Hotărârea Marques Almeida, citată anterior, punctul 30 și jurisprudența citată).
- 37 În consecință, libertatea de care dispun statele membre de a stabili daunele acoperite, precum și termenii și condițiile asigurării obligatorii au fost restrânse de A doua directivă și de A treia directivă, întrucât acestea au prevăzut acoperirea obligatorie a anumitor daune până la concurența unor sume minime determinate. Printre aceste daune a căror acoperire este obligatorie figurează vătămările corporale, astfel cum precizează articolul 1 alineatul (1) din A doua directivă.
- 38 Or, astfel cum a arătat avocatul general la punctele 68-73 din concluzii și astfel cum a statuat Curtea AELS în Hotărârea din 20 iunie 2008, Celina Nguyen/The Norwegian State (E-8/07, EFTA Court Report, p. 224, punctele 26 și 27), trebuie să se considere, având în vedere diferitele versiuni lingvistice ale articolului 1 alineatul (1) din A doua directivă și ale articolului 1 primul paragraf din A treia directivă, precum și obiectivul de protecție al celor trei directive menționate anterior, că intră în sfera de aplicare a noțiunii de vătămări corporale orice prejudiciu, în măsura în care despăgubirea pentru acesta este prevăzută în temeiul răspunderii civile a asiguratului de dreptul național aplicabil litigiului, care rezultă dintr-o atingere adusă integrității persoanei, ceea ce cuprinde atât suferințele fizice, cât și pe cele psihologice.
- 39 Astfel, potrivit unei jurisprudențe constante, dispozițiile dreptului Uniunii trebuie interpretate și aplicate în mod uniform, în lumina versiunilor redactate în toate limbile Uniunii. În caz de divergență între diferitele versiuni lingvistice ale unui text din dreptul Uniunii, dispoziția în cauză trebuie interpretată în raport cu economia generală și cu finalitatea reglementării din care face parte (a se vedea în special Hotărârea din 8 decembrie 2005, Jyske Finans, C-280/04, Rec., p. I-10683, punctul 31 și jurisprudența citată).

- 40 Astfel, întrucât diferitele versiuni lingvistice ale articolului 1 alineatul (1) din A doua directivă utilizează, în esență, atât noțiunea „vătămare corporală”, cât și noțiunea „prejudiciu personal”, interpretarea trebuie să se raporteze la economia și la finalitatea dispoziției și ale directivei. În această privință, trebuie, pe de o parte, să se arate că aceste noțiuni o completează pe cea de „daună materială” și, pe de altă parte, să se amintească faptul că dispozițiile menționate și directiva vizează, în special, să consolideze protecția victimelor. În aceste condiții, trebuie să se rețină interpretarea extensivă a noțiunilor respective care figurează la punctul 38 din prezenta hotărâre.
- 41 În consecință, printre daunele care trebuie reparate în conformitate cu Prima directivă, cu A doua directivă și cu A treia directivă figurează prejudiciile morale a căror reparare este prevăzută în temeiul răspunderii civile a asiguratului de dreptul național aplicabil litigiului.
- 42 În ceea ce privește stabilirea persoanelor care pot pretinde repararea acestor prejudicii morale, pe de o parte, trebuie arătat că rezultă din coroborarea articolului 1 punctul 2 și a articolului 3 alineatul (1) prima teză din Prima directivă că protecția care trebuie asigurată în temeiul acestei directive se extinde la orice persoană care are dreptul, în temeiul dreptului național al răspunderii civile, la repararea pagubei cauzate de autovehicule.
- 43 Pe de altă parte, trebuie precizat că, astfel cum a arătat avocatul general la punctul 78 din concluzii și contrar celor susținute de guvernul german, A treia directivă nu a restrâns cercul persoanelor protejate, ci, dimpotrivă, a prevăzut ca asigurarea să acopere în mod obligatoriu daunele suferite de anumite persoane considerate ca fiind deosebit de vulnerabile.
- 44 În plus, întrucât noțiunea de pagubă sau vătămare care figurează la articolul 1 punctul 2 din Prima directivă nu este mai bine delimitată, nimic nu permite să se considere, contrar celor susținute de guvernele leton și lituanian, că anumite daune, precum prejudiciile morale, în măsura în care trebuie reparate potrivit dreptului național al răspunderii civile aplicabil, ar trebui excluse din această noțiune.
- 45 Din niciun element din Prima directivă, din A doua directivă și din A treia directivă nu se poate concluziona că legiuitorul Uniunii ar fi dorit să restrângă protecția asigurată de aceste directive doar la persoanele direct implicate într-un eveniment prejudiciabil.
- 46 În consecință, statele membre sunt obligate să garanteze că despăgubirea datorată, în temeiul dreptului lor național al răspunderii civile, ca urmare a prejudiciului moral suferit de membrii familiei apropiate victimelor unor accidente rutiere este acoperită de asigurarea obligatorie până la concurența sumelor minime stabilite la articolul 1 alineatul (2) din A doua directivă.
- 47 În speță, situația ar trebui să se regăsească având în vedere că, potrivit indicațiilor instanței de trimitere, o persoană care se află în postura domnului Drozdovs are dreptul, în temeiul dreptului răspunderii civile leton, la repararea prejudiciului moral suferit ca urmare a decesului părinților săi.
- 48 Având în vedere toate considerațiile precedente, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 3 alineatul (1) din Prima directivă și articolul 1 alineatele (1) și (2) din A doua directivă trebuie interpretate în sensul că asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru pagubele produse de autovehicule trebuie să acopere despăgubirea pentru prejudiciile morale suferite de persoanele apropiate victimelor decedate într-un accident rutier, în măsura în care această despăgubire este prevăzută în temeiul răspunderii civile a asiguratului de dreptul național aplicabil litigiului principal.

Cu privire la a doua întrebare

- 49 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 3 alineatul (1) din Prima directivă și articolul 1 alineatul (2) din A doua directivă trebuie interpretate în sensul că se opun unor dispoziții naționale potrivit cărora asigurarea obligatorie de

răspundere civilă pentru pagubele produse de autovehicule nu acoperă despăgubirea pentru prejudiciul moral datorată, potrivit dreptului național al răspunderii civile, ca urmare a decesului unor membri ai familiei apropiate într-un accident rutier decât până la concurența unei valori maxime inferioare celor stabilite la articolul 1 alineatul (2) din A doua directivă.

- 50 S-a constatat la punctul 46 din prezenta hotărâre că statele membre sunt obligate să garanteze că despăgubirea datorată, în temeiul dreptului lor național al răspunderii civile, ca urmare a prejudiciului moral suferit de membrii familiei apropiate victimelor unor accidente rutiere este acoperită de asigurarea obligatorie până la concurența sumelor minime stabilite la articolul 1 alineatul (2) din A doua directivă.
- 51 Trebuie amintit de asemenea că Curtea a avut ocazia să statueze că articolul 1 alineatul (2) din A doua directivă se opune unei legislații naționale care prevede garanții maxime inferioare garanțiilor minime stabilite la acest articol (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 septembrie 2000, Mendes Ferreira și Delgado Correia Ferreira, C-348/98, Rec., p. I-6711, punctul 40, și Ordonanța din 24 iulie 2003, Messejana Viegas, C-166/02, Rec., p. I-7871, punctul 20).
- 52 În măsura în care Baltikums susține că este posibil ca legiuitorul național să prevadă, pentru anumite categorii de daune, garanții maxime inferioare garanțiilor minime stabilite la articolul menționat atunci când se asigură faptul că, pentru totalitatea daunelor, sunt atinse garanțiile minime stabilite la același articol, pe de o parte, trebuie arătat că articolul 1 alineatul (2) din A doua directivă nu prevede și nici nu autorizează o altă diferențiere între daunele acoperite decât cea stabilită între vătămările corporale și pagubele materiale.
- 53 Pe de altă parte, trebuie amintit că s-a arătat la punctul 33 din prezenta hotărâre că statele membre trebuie să își exercite competențele în acest domeniu cu respectarea dreptului Uniunii și că dispozițiile naționale care reglementează despăgubirea pentru accidente care rezultă din circulația vehiculelor nu pot priva cele trei directive menționate anterior de efectul lor util.
- 54 Or, dacă ar fi posibil ca legiuitorii naționali să prevadă, pentru fiecare dintre diferitele categorii specifice de daune identificate, eventual, în dreptul național, garanții maxime inferioare garanțiilor minime stabilite la articolul 1 alineatul (2) din A doua directivă, respectivele garanții minime și, prin urmare, acest articol ar fi private de efectul lor util.
- 55 În plus, reiese din dosarul prezentat Curții că, spre deosebire de împrejurările cauzei în care s-a pronunțat Hotărârea Marques Almeida, citată anterior, reglementarea națională în discuție în litigiul principal nu vizează să determine dreptul victimei la o despăgubire în temeiul răspunderii civile a asiguratului și nici eventuala întindere a acestui drept, ci este de natură să limiteze acoperirea de asigurarea obligatorie de răspundere civilă a unui asigurat.
- 56 Astfel, tutorele a arătat și, în ședința în fața Curții, guvernul leton a confirmat că, potrivit dreptului leton, răspunderea civilă a asiguratului pentru, în special, prejudiciile morale suferite de persoane ca urmare a unui accident rutier poate depăși valorile acoperite, potrivit reglementării naționale în litigiu, de asigurarea obligatorie.
- 57 Or, în aceste condiții, trebuie să se constate că reglementarea națională în discuție în litigiul principal afectează garanția, prevăzută de dreptul Uniunii, ca răspunderea civilă pentru pagubele produse de autovehicule, determinată potrivit dreptului național aplicabil, să fie acoperită printr-o asigurare conformă cu Prima directivă, cu A doua directivă și cu A treia directivă (a se vedea în acest sens Hotărârea Marques Almeida, citată anterior, punctul 38 și jurisprudența citată).
- 58 Rezultă că trebuie să se răspundă la a doua întrebare că articolul 3 alineatul (1) din Prima directivă și articolul 1 alineatele (1) și (2) din A doua directivă trebuie interpretate în sensul că se opun unor dispoziții naționale potrivit cărora asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru pagubele produse

de autovehicule nu acoperă despăgubirea pentru prejudiciul moral datorată, potrivit dreptului național al răspunderii civile, ca urmare a decesului unor membri ai familiei apropiate într-un accident rutier decât până la concurența unei valori maxime inferioare celor stabilite la articolul 1 alineatul (2) din A doua directivă.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 59 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

- 1) **Articolul 3 alineatul (1) din Directiva 72/166/CEE a Consiliului din 24 aprilie 1972 privind apropierea legislațiilor statelor membre cu privire la asigurarea de răspundere civilă auto și introducerea obligației de asigurare a acestei răspunderi și articolul 1 alineatele (1) și (2) din A doua directivă 84/5/CEE a Consiliului din 30 decembrie 1983 privind apropierea legislațiilor statelor membre privind asigurarea de răspundere civilă pentru pagubele produse de autovehicule trebuie interpretate în sensul că asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru pagubele produse de autovehicule trebuie să acopere despăgubirea pentru prejudiciile morale suferite de persoanele apropiate victimelor decedate într-un accident rutier, în măsura în care această despăgubire este prevăzută în temeiul răspunderii civile a asiguratului de dreptul național aplicabil litigiului principal.**
- 2) **Articolul 3 alineatul (1) din Directiva 72/166 și articolul 1 alineatele (1) și (2) din A doua directivă 84/5 trebuie interpretate în sensul că se opun unor dispoziții naționale potrivit cărora asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru pagubele produse de autovehicule nu acoperă despăgubirea pentru prejudiciul moral datorată, potrivit dreptului național al răspunderii civile, ca urmare a decesului unor membri ai familiei apropiate într-un accident rutier decât până la concurența unei valori maxime inferioare celor stabilite la articolul 1 alineatul (2) din A doua directivă 84/5.**

Semnături